

Archeologienota

Bree, Mussenburgstraat 4

Deel II: Programma van Maatregelen
Projectcode 2021K379

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., 2021, Bree, Mussenburgstraat 4, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2021-61, D/2021/12654/61

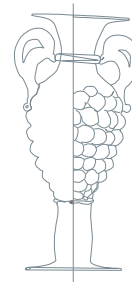
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2021/12654/61

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Orthofotomozaïek 2013-2015, bron: geopunt.be

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek
1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Gemotiveerd advies
5. Lijst van de afbeeldingen

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2021K379
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Bree
Deelgemeente	Bree
Site	Mussenburgstraat huisnr 4
Kadastrale gegevens	Bree, afd 1 sectie B, 1109y en 1109c2
Oppervlakte onderzoeksgebied	kadastraal geregistreerd: 320,42 + 2906,93 = 3227,35 m ² , opmeting landmeter: 3089 m ²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

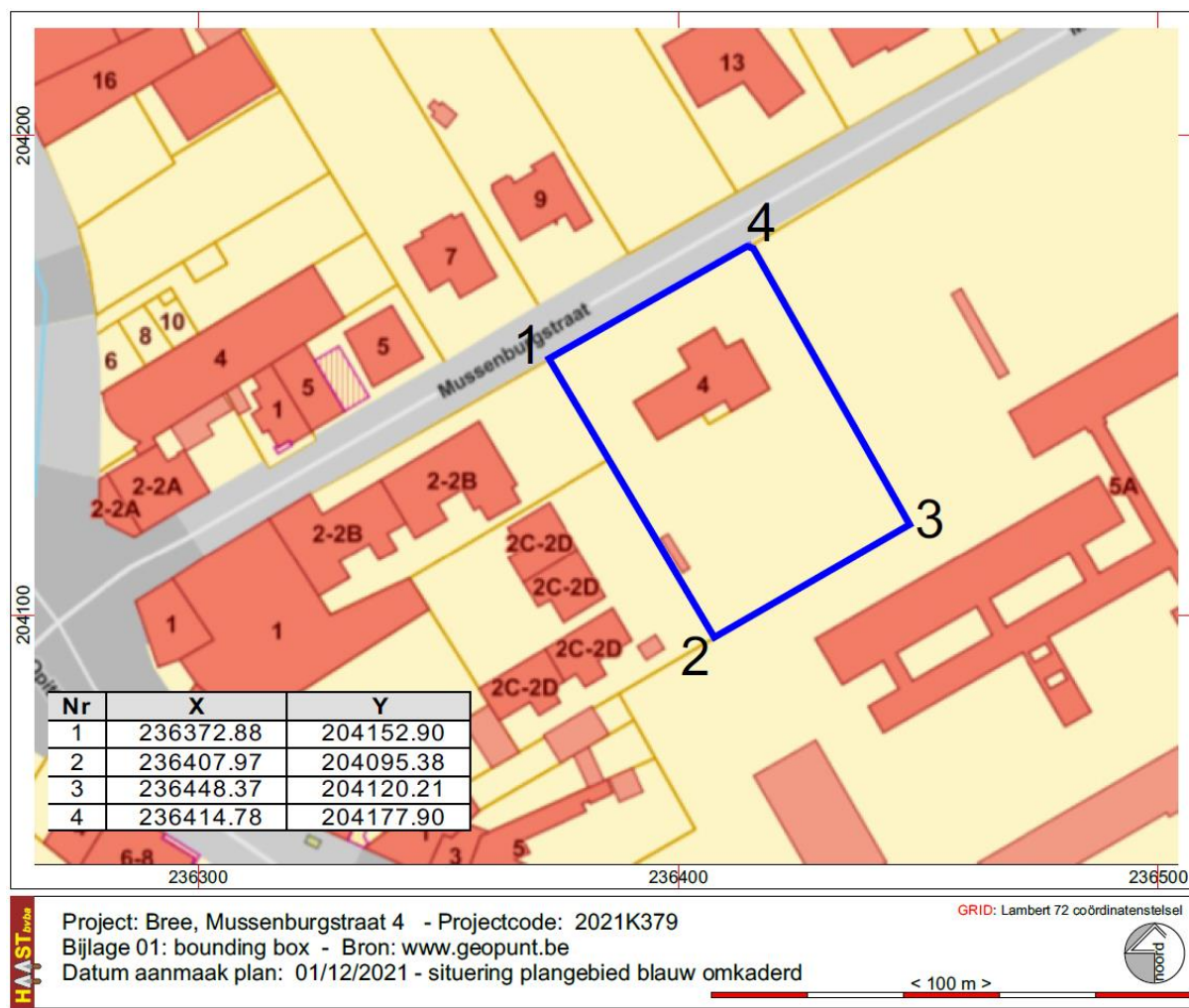

Fig. 1: Bounding Box

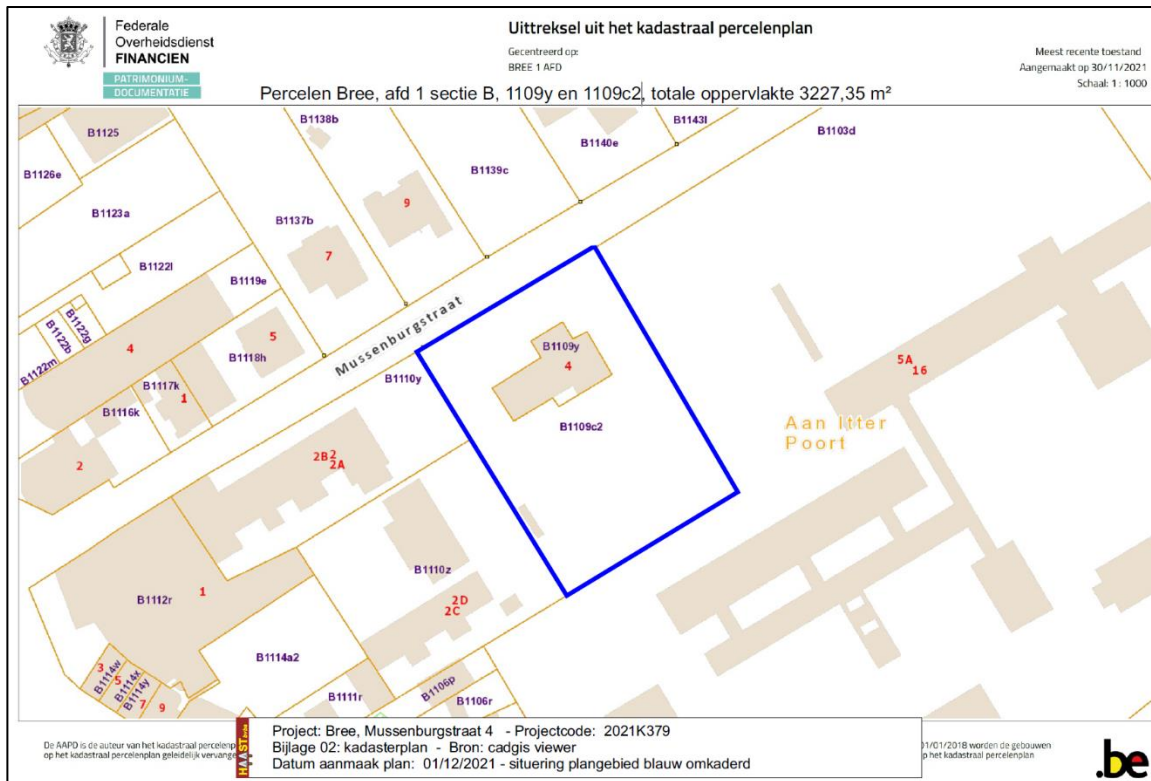

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 2021 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek¹

In eerste instantie zal de bestaande woning gesloopt worden en volledig uitgegraven en zal de bestaande tuinaanleg grotendeels heraangelegd worden. Er worden 7 bomen behouden, een deel van het grasperk aan de zuidwestzijde van het perceel en een deel van de struiken in de zuidwestelijke hoek van het terrein. De bestaande woning werd gebouwd in 1972.

De nieuwbouw:

De nieuwbouw omvat volgende delen en oppervlakten aan bodemingrepen:

- Buitenoppervlakte kelder excl afrit: 1205.29 m²
- Oppervlakte afrit parkeergarage: 95.58 m²
- Oppervlakte inrit parkeergarage in klinkers: 33.60 m²
- Oppervlakte zone voor verhuwagens en brandweer in grasdallen: 210,75 m²
- Oppervlakte fietsparking in grind: 18,64 m²
- Oppervlakte parkings in grasdallen (straatzijde): 80.85 m²
- Oppervlakte terras zwembad: 49.50 m²
- Oppervlakte zwembad: 38.00 m²
- Totale grondoppervlakte bouw en heraanleg: 1732.21 m²
- Zo veel mogelijk te behouden tuinzone en zones rond de te behouden bomen (inclusief minimale ingrepen door herinzaaien van grassen): 1495,14 m²

¹ De plannen van nieuwbouw en buitenaanleg zijn opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek

Belangrijkste bodemingreep is de bouw van de garagekelder en inrit met een totale oppervlakte van 1334,47 m². De garagekelder zelf zal uitgegraven worden tot een diepte van -3.60 m onder het bestaande maaiveld. Het huidige terreinniveau blijft behouden. De vloer van de kelder zal bestaan uit gewapend beton aangezet op een PVC-folie tegen opkomend vocht. Voor de lift zal een liftput uitgegraven worden die 1,50 m dieper reikt dan de vloer van de garagekelder.

De twee appartementsblokken zullen gebouwd worden bovenop de wanden van de garagekelder. Voor de regenwateropvang zijn drie regenwater/infiltratieputten voorzien; één van 10.000 liter en twee van 20.000 liter.

In de westzijde van het perceel wordt een zwembad aangelegd met een terras. Het zwembad heeft een oppervlakte van 38 m² en zal – binnenzijde – 140 cm diep zijn.

De verdere buitenaanleg omvat parkings en fietsenstallingen. Hiervoor wordt waterdoorlatend materiaal gebruikt; grasdallen voor de parkings en grind voor de fietsenstalling. De bodemingrepen voor deze infrastructuur blijft beperkt tot het uitgraven van de bestaande kasseien inrit met heraanleg van de fundering. Voor die fundering wordt een maximale bodemingreep voorzien van 50 cm diepte.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De synthese en archeologische verwachting voor onderhavig projectgebied, projectcode 2021K379, kan gelet op de identieke geografische, geologische, bodemkundige en hydrografische ligging, gelijk aan de verwachting die gesteld werd voor het nabijgelegen projectgebied, op ca 250 m afstand ten oosten van het projectgebied, waarvoor archeologienota ID15972 werd opgemaakt.

(<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/15972>)

De bestaande bronnen bevatten geen directe indicaties over het archeologisch potentiëel van het projectgebied; er werd binnen het projectgebied nog nooit een archeologische vondst gemeld. Het archeologisch potentiëel moet dus gezocht worden in de landschappelijke ligging en landschappelijke evolutie. Het terrein ligt tussen het stroomgebied van twee beken, de Breërstadsbeek ten noorden en de Wiekersbeek/Horstgaterbeek ten zuiden. De oorspronkelijk waarschijnlijk (matig) droge bodem maakt het gebied derhalve een ideale vestigingsplaats voor (semi-)nomadsche familiegroepen/clans uit de pre- en/of protohistorie. Ook al omdat het gebied op een gradiëntzone ligt op de overgang van het Kempisch Plateau naar de Vlakte van Bochoolt. Maar, zoals ook blijkt uit de historische kaarten, met name de Ferrariskaart, is het gebied al minstens 3 eeuwen in gebruik geweest als landbouwgebied, mogelijk – zeer waarschijnlijk – al enkele eeuwen langer, waardoor zich een plaggenbodem heeft kunnen ontwikkelen.

De relatief vruchtbare gronden, weliswaar mits extra bemesting, zullen in eerste instantie handmatig omgespit zijn en dat gedurende meerdere jaren waarbij men na verloop van tijd ook de techniek van diepspitten zal toegepast hebben (minstens 2 spades diep de bodem omspitten). De kans dat daarbij archeologische sporen deels of geheel verspit werden is niet ondenkbaar. Zeker voor prehistorische nederzettingen/sites, kan dit nefaste gevolgen gehad hebben aangezien door verspitting artefacten verspreid raakten over het veld en uit hun oorspronkelijke context gehaald werden. Zo bleven bijvoorbeeld op cai-locatie 163111, Bree – Houbornstraat², enkel de dieper liggende, zwaardere artefacten gespaard van het verspitten van de grond waardoor enkel de aanwezigheid van een site kon aangetoond worden, echter zonder mogelijkheden tot verdere afbakening ervan. Anderzijds zal ook het eerste afplaggen van de heide, oorspronkelijk zal het gebied behoord hebben tot een groot heidegebied aan de rand van het Kempisch Plateau, gezorgd hebben voor schade aan eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Vraag is alleen wat er na de bouwingrepen van 1972 en het aanleggen van de tuin, inrit

---

² VAN DE KONIJNENBURG, R., LUYTEN, M., e.a., 2015. [Van jonge steentijd tot een Hollands legerkamp. Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat](#), Bree: HAAST - Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek.

en andere bestrating en de aanleg van een buitenterras en nutsleiding nog resteert van de oorspronkelijke bodemopbouw.

Ten oosten van het projectgebied op ca 300 m afstand werden sporen aangetroffen uit de IJzertijd, maar daar dient bij opgemerkt dat op het aanpalende perceel ten westen van die vindplaats, geen enkel spoor werd aangetroffen.

Op ca 2 km ten oosten en ten westen van het onderzoeksgebied liggen de cai-locaties 163111, een IJzertijdnederzetting en 208269, nederzettingen uit de IJzertijd en de Romeinse periode. De afstand tot die locaties en het feit dat het om goed omschreven en afgebakende nederzettingen gaat kunnen echter niet als indicaties beschouwd worden dat ook binnen dit projectgebied contemporaine sporen zouden kunnen aangetroffen worden. Gelet op de afstand is er wel een mogelijkheid, mede gelet op de aanwezigheid van water en gemakkelijk bewerkbare, redelijk vruchtbare gronden om ook binnen het projectgebied nederzettingssporen en/of sporen van off site fenomenen zoals spiekers of afvalkuilen uit de metaaltijden of vroeg-historische tijden aan te treffen.

Oorspronkelijk zal het gebied deel uitgemaakt hebben van een groot heidelandschap ontstaan in het vroeg-Holoceen en vermoedelijk nu en dan deels in gebruik geweest als landbouwgebied gelet op de aanwezigheid van enkele nederzettingen uit de metaaltijden en Romeinse periode in de – ruime - omgeving van het projectgebied. Na het verlaten van die nederzettingen zal de natuur het gebied opnieuw ingepalmd hebben. De definitieve en continue in gebruikname als landbouwgebied is ongetwijfeld gekoppeld aan de ontwikkeling van Bree als Loonse en later Luikse stad. Het gebied ligt in de periferie van de stad, op nauwelijks 200 m van de stadskern.

Op alle historische kaarten (Ferrariskaart, Atlas der Buurtwegen en Vandermaelenkaart) en op de luchtfoto's is het gebied in gebruik als landbouwgebied; weide en/of hooiland, mogelijk ook als akker voor gewassen. In 1972 wordt op het terrein een villa gebouwd met een heraanleg van de akker tot tuin met tuinpaden, inrit en nutsleidingen.

De geplande bouwwerken voor een appartementsblok met nutsvoorzieningen, nutsleidingen, met aanleg van een ondergrondse parkeergarage, parkeerplaatsen, wegenis en groenzones zullen een vernietigende impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch waardevol erfgoed aangezien het gebouw onderkelderd zal worden tot een diepte van 360 cm.

Maar, een deel van het terrein blijft behouden in de staat waarin het zich bevindt omwille van een 7-tal te behouden bomen met mogelijk enkel een herinzaaien van het grasveld, oppervlakte 790 m². De oppervlakte van de woning, een hoogstwaarschijnlijk sterk verstoorde zone, bedraagt inclusief de zone met nutsleidingen (riolering) rondom de woning 405 m² (de oppervlakte van de woning, kadastraal perceel 1109y, bedraagt volgens het kadasterplan 320,42 m²). Ten slotte zijn er in de voortuin rioleringsbuizen in PVC richting Mussenburgstraat en zijn er nutsleidingen, elektriciteit en water die in de kelderruimte uitkomen. Daardoor wordt het feitelijke projectgebied beperkt tot **2032 m²**, inclusief de voortuin waarbij wel rekening dient gehouden met verstoringen door nutsleidingen.

Uit de boringen blijkt het terrein is afgedekt met een vrij dikke laag geroerde grond die de C-horizont afdekt. Zoals hogerop al geschreven: Bodemkundig kan gesteld dat er geen oorspronkelijke bodemopbouw meer aanwezig is. De oude Ap-horizont is verdwenen of sterk geroerd met (fijn) bouwpuin waaruit ook ons inzien kan afgeleid worden dat de vraag kan gesteld of deze geroerde grond geen aangevoerde of bij de bouw van de villa en aanleg van de tuin, verplaatste grond is. Wel lijkt duidelijk te zijn dat bij de bouw van de villa en de aanleg van de tuin het terrein bouwrijp werd gemaakt door verwijdering / verplaatsing van de oorspronkelijke Ap en, indien

ooit aanwezig, ook de B-horizont. Van een B-horizont werd noch in boring 1, noch in boring 2 enig spoor waargenomen.

Advies:

Een afweging van de beschikbare methodes voor verder archeologisch onderzoek:

De beschikbare methodes binnen een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, veldkartering en geofysisch onderzoek zullen waarschijnlijk geen resultaten opleveren die kunnen opwegen tegen de kosten die ermee gepaard gaan:

Geofysisch onderzoek spoort weliswaar anomalieën in de bodem op maar aangezien er geen structuren in harde materialen, baksteen, natuursteen, verwacht worden zal dit eerder moeilijk interpreteerbare sporen opleveren die enkel geïnterpreteerd of gedetermineerd kunnen worden door een ondersteunende ingreep in de bodem. Bovendien is deze methode duur en zullen de resultaten niet opwegen tegen de kosten.

Veldkartering: een veldkartering uitvoeren is onmogelijk gelet op de beplantingen bebouwing op het terrein.

Landschappelijk bodemonderzoek is overbodig gelet op de resultaten van het controlebooronderzoek. Uit de twee boorstalen blijkt de oorspronkelijke bodemopbouw, vermoedelijk een Scmt bodem, sterk geroerd en deels verdwenen. De C-horizont wordt immers afgedekt door een vrij dikke laag, 38 tot 58 cm dik, sterk geroerde zwak humeuze grond vermengd met bouwpuin / -gruis.

Verkennd/waarderend archeologisch booronderzoek: Uit het booronderzoek blijkt dat het terrein geen potentieel heeft voor het aantreffen van steentijdsites. De bodemopbouw is sterk geroerd en er zijn gereede twijfels over de herkomst van de A-horizont, eigenlijk een geroerde X-horizont, opgebrachte / geroerde grond.

Proefsleuven: gelet op het feit dat het terrein qua bodemopbouw geroerd is zouden enkel dieper liggende sporen van sporensites eventueel nog aangetroffen kunnen worden. Landschappelijk is het terrein gunstig gelegen voor het aantreffen van mogelijke sporen uit de metaaltijden / Romeinse tijd. Maar de geroerde bodem en de eerder beperkte oppervlakte van de minst geroerde grond, ook beperkt door het feit dat bomen en een deel van de graszone gespaard moeten blijven van bodemingrepen omwille van het gedeeltelijke behoud van het bomenbestand, zal ook deze onderzoeksmethode mogelijk slechts sporadische, niet-associeerbare sporen opleveren.

4. Gemotiveerd advies

Het bureauonderzoek leverde geen directe indicaties op met betrekking tot de archeologische verwachting. Ondanks het feit dat het terrein gunstig gelegen is voor het aantreffen van artefacten en sporensites, is het terrein (grondig) verstoord bij de bouw van de villa en aanleg van de tuin. Uit het controlebooronderzoek blijkt ook dat zowel in de tuin en zeker in de voortuin de bodem sterk geroerd is. In de boorstalen werd een X / C-bodemprofiel aangetroffen waarbij de X staat voor opgebrachte, geroerde grond vermengd met bouwpuin / -gruis. De C-horizont bestaat uit gele zandlemige grond met grindbijmenging. Mogelijk kunnen nog dieper liggende sporen van sporensites aangetroffen worden maar ook daarvoor is het potentieel eerder laag tot onbestaande gelet op de diepte waarop de C-horizont, de moederbodem, aangetroffen werd.

De verwachting naar sporen uit de periode vanaf de 18de eeuw tot heden kan helemaal uitgesloten worden aangezien er geen enkele aanwijzing aanwezig is op de historische kaarten voor bouwwerken of andere

aanwijzingen van antropogene activiteit andere dan landbouw en dit tot 1972, het jaar waarin de huidige villa gebouwd en de tuin aangelegd werden.

Door het verplicht behoud van bomen en graszone, ter bescherming van de te behouden bomen, is het feitelijke projectgebied ook te beperkt om door verder archeologisch onderzoek nog substantiële, kennisvermeerderende sporen aan te kunnen treffen. Kosten / baten gewijs zullen de kosten van verder onderzoek met ingreep in de bodem niet opwegen tegen mogelijke resultaten.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek en het resultaat van de controleboringen wordt geadviseerd het terrein vrij te geven van verder archeologisch onderzoek.

5. Lijst van de afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan